

Commentarii
De Bello Gallico.

g II

Endel Pim

TALLINNA GUSTAV ADOLFI GÜMNAASIUM
GÜMN. II KL (11.6/A).
1939/40

Erimene raamat.I

Terve Gallia on jagatud kolme
 ossa, milledest yhtte arustavad
 Belglased, Teist Akvitaanlased,
 kolmandat need, keda nende endi
 keeles Keltideks, meie keeles gallia-
 lasteks nimetatakse. Need kõik 2
 erinevad omavahel keelelt ja
 asustustelt ja seadustelt. Gallialasi
 loetakse Akvitaanlastest Garunna
 jõgi, belglastest Maadona ja Sequana.
 Meist kõigist kõige valvamad 3
 on belglased, sest et nad asuvad
 väga laugel provintsi peenest

eluväisist ja väga harva nende
juurde tulevad kaupmehed ja toovad
sisse seda, mis aitab kaasa hingede
hellitamiseks; nad on väga lähedased
germaanlastele, kes elavad realpoel
Rheini ja nendega nad vahet pida-
4) mata sõda peavad. (Sel põhjusel
ka helveetslased teisi gallialari
ühelidusega ületavad, sest peaaegu
igapäevastes lahingutes nad oma-
vad kokkupõrkeid germaanlastega
kui neid oma piiridest välja tõrjuvad
või ise nende maadel sõda peavad)

II

- 1) Helveetslaste juures kangelaselt kõige
kuulsam ja rikkam oli Draklorix. Tema,
Marcus Messala ja Marcus Piro

2
konsulide olemise ajal, juhtitud
piiramatu võime hinnust, arutas
noobilisest salareltsi ja mõputas ko-
danikke, et nad lahkuksid oma piiri-
dest kogu oma varandusega. Ta
rääkis: on väga kerge vallutada 2
võimurõõms Gallias, sest ühelidusega
nad on kõigest ees. Selleks seda kerge 3
mini tema mõjubas neid, et igalt poolt
helveetslased on piiratud looduslike
piiridega. Helveetslased on piiratud
Rheini jõega, väga laia ja sügavaga
mis lahutab Helveetsia maad
germaanlastest. teiselt poolt Jura
väga kõrge mägistikuga, mis
on seekvanlaste ja helveetslaste
vahel, kolmandalt poolt

3) Lemannose järve ja Rhodanuse

4) Jõege, mis meie provintsi helveeti lastest lahutab. Meist asjaoludest järeldes, et mitte nii kaugele nad rändasid ja mitte nii kergesti ei võinud naaberidega sõda pidada. Selle pärast sõjahimulised inimesed suurest kur-

5) vastusest olid täidetud. Kuid arvesse võttes inimeste rohkest, sõjakunilist ja vahvust nad arvavad, et nad omavad kitsaid piire, mis ulatusid pikkuses 240 tuhande sammuni ja laiuses 180 tuhande sammuni.

III

3

Meist asjaoludest järeldes 1) ja Orgetorixi autoriteedist mõjutatud, nad otsustasid valmistada seda, mis puulus väljarändamisse: kõike osta võimalikult suuremal arvul velooni ja vankreid, teha võimalikult suuremad kylvad, et igaüks leekonnal viijabagavaradest naaberriikidega pahu ja sõprust hinnitada. Meende asjaoluks läbiviimiseks nad arvavad et kahest aastast jatkunule kyllalt, kolmanda aasta peale nad määrasid seadusega kindlaks ümberasumise.

- 3) Nende asjade tõrjamine ja saamine. 4) Tema oma tütre ahikaaraks. 4
- 4) Valitakse Orgethorix. Tema võttis. Ta tõendab neile, et on väga enda peale saadiku kohustus kerge seda teha. (nimelt) oma riigidesse. Sel laakumal tema kavatsusi läbi viia, sest et tema mõjub seekvantsist lasteio't ise kavatses haarata võim enda kätte oma riigis.
- 5) Nende varemalt tema isa omanikud. Si ole kahtlust et hehutsused võivad väga palju (korda sa-
- 6) Nende varemalt tema isa omanikud. Si ole kahtlust et hehutsused võivad väga palju (korda sa-
- 7) (ta) Terve Gallias. Tema tõendab et ta muutses neile võim oma põu ja oma sõjaväega.
- 8) Sellest kõigest juhtumist nad annavad omavahel vande töö- luse ja loodavad et pärast haaramist (määramist) nad võivad valitseda Terve Gallias kolme künge võimsa ma ja rahva abil.
- 9) Nende varemalt tema isa omanikud. Si ole kahtlust et hehutsused võivad väga palju (korda sa-
- 10) Nende varemalt tema isa omanikud. Si ole kahtlust et hehutsused võivad väga palju (korda sa-

(IV)

- 1) Kohus See asi sai kata-
vaks helveetslastele salakärbu-
hübi. Oma karmuse kohaselt
nad sundisid Orgelorixi ahelais-
varlust andma. Sygdi mõistmi-
sel tema pidi paristust kand-
ma, nimelt hulga põletata-
ma.
- 2) ma. Suuruse andmiseks määra-
tud päeval Orgelorix kogus-
igalt poolt kohtu istungile
koogu oma perekonna, arvult
kuni 10000 ja kõik klüendid,
ja oma võlgnikud ^{keda} ~~võgas~~ suuri
arvul omes sinimasamasse
- 3) juhtis, nende abis ja vabastas
enese kaitsmisest. Iini riik

5

sellest asjast erutatud pyydis
oma õigust relvadega kaitsata
ja kui ametnikud kogusid põldudest
(gmbuskonnast) hulga inimeri Orgeto-
rix suri. ei püüdnud kahtlus naugu-
helveetslased arvavad, et ta ise
endale oli surma valmistanud.

(V)

Pärast tema surma sellest koeli-
mata helveetslased püüavad leha-
seda mida olid otsustanud et
lahkuda oma piiridest. Iini nad 2)
arvasid, et nad on juba selliks asjaks
valmis, siis põletavad maha kõik
oma linnad arvult umbes 12.
külad umbes 400 ja ülejäänud
era elitused, ^{põletatud maha} koogu vilja, peale

3) selle mis endaga kavatsesid karsa
võtta, et nad oleksid enam valmis
kõikide hädasituatsioonide käitumiseks
kui keegi tagasituleku lootus on
kadunud. Nad käsivad et iga-
üks võtaks kodust endale jahu
kolmeks kuuks. Nad mõeldavad
naabreid rauriklasi ja talidasi

4) ja lataviiklasi et tarvitamist
samasugust viisi (nimelt) maha
põletanud oma linnad ja
külad, yhes nendega asukeid
teele; boileisi, kes elasid seal juba
Rheini ja asusid noorislaste
maale ja vallutasid Heria
linna, nad võtavad need tagasi-
tulnuid oma lühikeseks vastu.

VI

6

Oli kõigest kaks teed, millele 1)
kandud nad võisid välja minna
kodust. Üks läbi seekvante maa,
kitas ja raske Tura mäe ja
Rhodanuse jõe vahel, mille kaudu
võimalt vankrid yksteise järele
pühiti, peale selle väga kõrge mägi
ulatus kõrgusse nii et vähesed
võisid kergesti takistada.

2)
Teine tee läbi meie provintsi polju
kergem ja lühikaidavam sest et
Helvetlaste ja alpeprooblaste
piiride vahel, kes hiljuti olid võitle-
Rhodanus voolat ja see mõnes
kohas on jalgse läbi käidav 3)
Turiäärne alpeproblaste linn

ja kõige lähem helveetlaste
maale on Genava. Sellest hinnest
sild ~~of~~ ulatub helveetlasteni.
Nad arvasid et nad kas mõjuda-
vad Allobroklari rest näiliselt nad
ei ehkud veel heatahtlikuid saama
relva varku, või summinud neid
jõuga et nad lubaksid neid oma
4) piiridest talu minna. Kui kõik
asjad olid valmis tule minnekaks
nad määravad päeva mil kõik
luleksid Rhodanuse jõe kaldale.
See päev oli 5. päeval enne
aprilli kalendri, konsulite
Lucius Furius ja Paulus kalrimine
ajal.

7
VII
Kuid Caesarik sellest teatati 1)
et nad kavatsesid läbi meie
provinssi minna. Ta ruttas
(Roomast) teele ja võimalikult
suuremate päevakäikudega
lõttas läga Galliasse ja jõudis
Genava juurde. Ta käis kinnit 4)
provinssi koguda võimalikult
suurel arvul sõdureid (Täga
Gallias oli kõigest 6 legion)
Silla, mis oli Genava juures
kärsik lõhkuda. Kui tema tulus 3)
helveetlaste eada saad, siis saada-
vad tema juurde saadikud vahvui-
mad riigis. Selle auks haamasid
Vjand. kes pidid jätma et nendel

on mõtet teha teha talbi provintsi
oma ylegi kumitor. Sest ylegi
sint teed nendel ei ole. Need poole-
ad et tema mõtlekul rale
4) lubatakse seda teha. Caesari et
mehele pida et konsul L. Cassius
5) fapeti ja tema sõjavägi hea talbi
poole talbi ja vke alt saadeti talbi
ei mõtlekul hea talbi. Tema avara
et vaenulikes inimesed ei hoida
ylekohtast ja kumitor. Kui rale
on siinadatud reisimine talbi
6) provintsi Siiski võis mõelduda
aega. Kui sõdurid kida ta oli kum-
kinud tulevad kokka. Ta rale
saadikutele et rale aega rale
mõlemineks; Kui nad soovivad

sedu, talbi fapeti aprilli⁴
inidok. ~~Caesari~~ ^{VIII} ~~kindlak~~ ^{13. apr.}
talbi talbi kumitoriga mis 1)
tal kaaras oli ja kumitoriga kes
talbi provintsi et teed kumitor
19000 rale pika ja kõrgi 16 pika
ja kumitor. Kuma misse rale pika
mis rale Rale kumitor. Kumi
Jura mäem mis kumitor. Kuma
kumitor pika kumitor. Kumi
2) Kumi see talbi oli kumitor, kuma kumitor
kumitor, kumitor, kumitor, kumitor
kumitor et seda kumitor. Kumi
kumitor. Kumi rale kuma kumitor
misi nad kumitor. Kumi kumitor
Kumi see pika kumitor. Kumi kumitor
kumitor kumitor kumitor

ga püdis kätte ja saadikud
tulid tagasi tema juure tema
yhtes et nooma rahva kätte
ja eesküüsi kohale tema ei
või kellelegi läbi provintsi leed
anda. ja kui nad kavatsivad
vägivaldaga järelelööda, siis ja
müüda et takistab. Helveetlased
kaotavad loote sellele püüd-
sid kas ei saaks läbi tungida
mõnikord päeval, pagedamini
kui ühel juhul nad paadide
ja väga paljude vahisid
parvedega, misred aga järgi
gle. Dunaamuse kus oli vähe
pe rygarus. Luid jagati
öödud eindlustuste võlu

rit peablungi ja ^{inglased} sootärn tead
paolt nad lootsid sellist ka-
vatsust.

(IX)

Jäi järele ainult see läbi Sequand
mille laudu vastu sekkumiste
lastmist. ja märkiksust tettu
nad ei võinud minna. Kui nad 2)
ise ei või mõistada neid ja
saadavad saadikud äädilase
dummorixi juure. et tema ast
misel sekkumistelt saavutada.
(Luba) Dummorix võis väga palju 3)
Skiaamas (korda saata) oma
muldivuse ja heidusega. ja helveet
laste tema pi armas. sest et
sellest rügist tema võti neis

Orgetorzi lyhe ja juhitud võim
ihast tema püüdis ühenduste
peole, ja soovis omada võimalikult
palju riike ^{mis} oleksid äärmis-
mad tema heaks. Nii siis tema
võtab asja toimelamise enda pea-
le ja saadetakse seekvankarile
et nad lubavend helveetlari
minna oma piiridest läbi ja
aitab kaasa sellele et nad
aunavad enda vahel pantvangi.
Seekvankarid (aunavad pantvangi)
et nad ei takista helveetlari
jätkumist, helveetlari et tema
kuriteo ja ülekohutuse lähevad
läbi.

10
(X)
Caesarile leatatakse et Helv. 1)
on mõttes minna läbi seekvankarite
ja äädulaste maa Santonte
piiridesse kes elavad mitte
kauge Tolosaatide maast, mis
sugune riik on ^(linn)provincis.
Kui see juhtub, ta arvas 2)
saab suureks hädahukuse
provincisile, sellega et tema
omaks ^{naabust} sõpraksid inimesi val-
misi Rooma rahvale lae-
dabel ja väga viljakastel
kohtadel. Neil põhjusil tema
määrab kaadiku Titus Labienuse
selle kindlustuse ülemaks, mille
legi ise ruttab Gaaliasse suurt

rõnnakutega ja loqub seal 2
legioni. ja 3, mis talitavad Akri-
leja umbruses, talvekorteritest
vib välja. Samuti viie legioni-
ga rüütab kelle seda leeda
mööda mis oli kõige lähem kopa
4) Galliasse üle Alpid. Seal seu-
ronid, qraicolid ja katurigid
vallutanud kõrgetele püha-
vad sõjarae seekommal takista-
da. Kui nad löödi paljudes la-
5) hingutes siis lühemini juurest,
mis on ilo-Provinei piiräärne
linn, tema jõuab Vocontide ma-
le taga provinei seitsmendal
päeval. Sealt tema rahib sõja
vää allbrookide maale, allbrookid

juurest segusidade juure. 11
Need on väljaspool provintsi üle
Rhodanuse esimesed.

(XI)

Helveetlased juhtisid oma sõja-
väed juure läbi kistsu ja seekom-
laste piiride, jõudsid äädulaste
maale ja laastasid nende maad.
Äädulased kui nad ei võinud
kaitset ehitada ja oma varandus
nende eest saadeti Caesar
juure saadikud oli saluma. 3)
(öödes) et igal ajal nad on üvalda-
mid linnid koma rahale nii et
ei pea peasegu meie sõjarae vähe-
nende maad laastatama lassi
orflusse Sudania ja linnu võidela

- 4) ma. Samal ajal Ambarrid, äädu-
laste hüllased ja viimlased seata-
vad Caesarile, et nad mitte kergesti
ei löia ümble linnade juurest
Pärlaste jõudu. Kui polnud on
5) laastatud. Samuti allubogid
kes sealpool Rhodanust, emasio-
syalasid ja (mandeid) Varandusi
põgimevad Caesar'i juure, ja seleta-
vad et nendel peale ^{üksik} ei tuma
mida ei ole. Nendest asjast lühidelt
juhtud Caesar, kummas et ei pea
mitte võtama ümri hüllaste
jõuavad samal ajal maale
pärast seda kui loogu hüllaste
Varandus on hävitatud.

On elumas järe, kras, mis läbi äädu-
laste ja sekiämlaste maa Rhodanuse
voolab uskumata aeglaseft nii et
silmadega ei ole võimalik otsustada
kuhu poole ta voolab. Sellest järe
helfeetlased läksid üle parvede
ja yhendatud loobokulega. Kui
huvajate läbi Caesar sai teada
et helfeetlased sellest järest ei
ole viinud juba kolm sajaväe osa
ja et peaaegu neljas ylijäänud
osa on sünipool Drari jõge, lahkus
laagris kolmanda öise, talve ajal
kolme legiooniga ja jõudis selle
osa juurele mis veel järest üle ei
läinud.

Sünninud kallale neile, kes olid kor-
marid ja kes ei aimanud, tappis
suurema hulga neist. Ülejäänud
võõrasid ja peitsid end lähemase
sõbraga. Seda suguharu nimelati
figuriinuseks: kelle helbedria riik
on ju jastanud neile suguharu.
Just see suguharu kui lahkus peeti
meie isade mõlemuse järgi hukas
konsul Lucius Cassius ja tema
poegadega ikke alt läbi saadud.

Ära siis kas juhushikult või suremiste-
le jumalate nõusolekul see osa helbedria
rüügit erimesena rai karistada mis-
sugune või Rooma rahvale eriline
õppetus. Häerokul juhul Caesar
maksis kätte mitte ainult rüügi

hid ka isikliku ylekohtu sest 13
figuriinlased alles seamas lahingus
milles Cassius oli tapnud tapsid
ka tema äia Lucius Pius vanaisa
legaadi Publius Pius.

(XIII)

Eni see lahing oli tehtud 4 võit-
võitida yleantud helbedria
võitid tema kohtus silles chi-
lanuse sest orant ja nii süs vii-
sõnide yle. Helbedria lased kogu-
tud tema äärmisest lihtsust sest
nad leadsid et seda mida nad
ne kahekymmene päevaga läga
suure vaevaga olid teinud et just
yle minna, tema legi yle päevaga.
Saadaval saadikud tema juure.

Selle saotkonna esimeheks oli D. Nic-
lus Cassiuse sõjas oli helveetlaste
3 juht. Tema väeüks Caesariga nii
kui Rooma rahvas tekk helveetlaste-
tega rahm siis helveetlased lähe-
vad sinna oma taotatud siina kuhu
Caesar neid mäetel ja sootel, kui
aga tema jätkab sõjaga. Helveetlaste
sõis lühelajaga meelde kui endist
Rooma rahva kaotust kui ka hel-
veetlaste endist vaprust. Mis muutis
sellesse et tema luigis kallele
otamapilti yhele siiguhorule sel
oyal kui need kes jüst olid yle
lõinud ei võinud omadele ~~si~~ abi
pakkuda ärgu selle pärast
andku oma lubidusele liig palju

lõhksust ega laadaku nendele ¹⁴
yluhovalt. Oma isakult ja eivane-
malt. nad on õppinud nii et võidel-
da enam lubidusega kui karalu-
saga ega loetada raskespihustele.
Selle pärast ärgu lubatagu et
see koht kuhu nad on reisma jaa-
nud, ei saaks kuulsaks ega annaks
määratuse Rooma rahva lyyassa-
mise ja sõjaväe sukkamise pärast.

XIV

Sisu Caesaril vastus helveetlaste meele-
pohu. 1) Caesar võitis laaga. 2) yllal
et helveetlased on y' taaritanud
karalust Cassiuse vastus. 3) ostul
valja varkeyt rahvartsust.
Võitab pantange. Helveetlased ei
võistunud.

